

تصویری از عملکرد اقتصاد کلان
در دولت‌های مختلف
(ویرایش دوم)

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۵۳۷۲
اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۶

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۱	الف) مرور عملکرد اقتصاد کلان ایران
۱	۱. رشد اقتصادی و اشتغال
۴	۲. صادرات نفت و گاز
۶	۳. تراز حساب جاری
۷	۴. نابرابری (ضریب جینی)
۸	۵. رفاه خانوارها
۱۰	۶. تورم
۱۱	ب) تحلیل عملکرد اقتصاد کلان ایران
۱۴	پیوست
۲۱	منابع و مأخذ

تصویری از عملکرد اقتصاد کلان در دولت‌های مختلف (ویرایش دوم)

مقدمه

اقتصاد ایران در نخستین سال برنامه ششم توسعه، ذخیره ارزشمندی از نوسان در تجارب سیاستگذاری و شرایط محیطی را پشت سر گذاشته است: چهار دولت پس از جنگ تحمیلی با رویکردهای اقتصادی متفاوت، دوره‌های رونق نفتی، کاهش قیمت نفت و سال‌های تحریم را پشت سر گذاشته‌اند. اکنون و در آستانه انتخابات ریاست‌جمهوری دوازدهم، بحث بر سر عملکرد اقتصادی دولت‌ها و چشم‌انداز ایجاد تحول اقتصادی در سال‌های آینده بالا گرفته است. درباره راستی‌آزمایی امکان ایجاد تحول در خروجی اقتصادی کشور، لازم است که از یکسو به عملکرد گذشته اقتصاد کلان ایران در زمینه تحقق شاخص‌های متعارف، نگاهی داشته باشیم و از سوی دیگر به لوازم تغییر این عملکرد و دایره مقدورات و ابزارهای در اختیار دولت توجه کنیم.

در گزارش حاضر، ضمن مروری بر عملکرد اقتصاد کلان ایران طی سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۹۵ به تحلیل روندهای پیشین و واقعیات آشکار شده خواهیم پرداخت. در انتها پیشنهادهایی به‌عنوان اصول ساختاری بهبود عملکرد معرفی شده است.

الف) مرور عملکرد اقتصاد کلان ایران

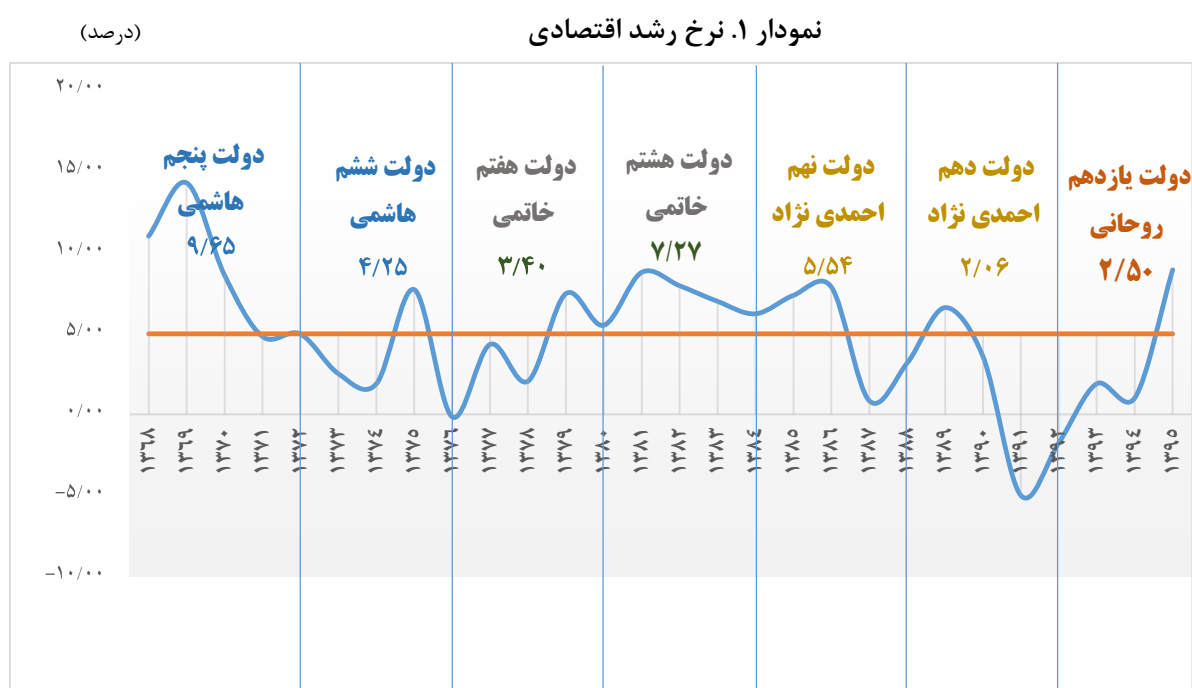
در این قسمت مهمترین شاخص‌های اقتصاد کلان ایران، به تفکیک دوره دولت‌های چهارگانه پس از جنگ تحمیلی، بررسی می‌شود. شاخص‌های منتخب عبارتند از: نرخ رشد اقتصادی، صادرات نفت و گاز کشور، میزان افزایش شاغلان، ضریب جینی، نرخ تورم، شاخص‌های رفاه خانوار (نسبت هزینه‌های خوراکی از کل و همچنین حداقل دستمزد واقعی) و تراز جاری کشور. برای حفظ وحدت رویه در محاسبات، سالی که در آن انتخابات ریاست‌جمهوری صورت گرفته، جزء عملکرد دولت بعد محسوب شده است.

۱. رشد اقتصادی و اشتغال

نرخ رشد اقتصاد ایران پس از یک دوره افت طی سال‌های ۱۳۵۶ تا ۱۳۶۷ و تجربه ۶ سال رشد اقتصادی منفی که نتیجه طبیعی بی‌ثباتی سال‌های نخست انقلاب اسلامی و دفاع مقدس بود، مجدداً از سال

۱۳۶۸ در مسیر رشد بلندمدت قرار گرفت. اقتصاد ایران طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ بالاترین نرخ رشد را تجربه کرد و از سال ۱۳۸۶ روند نزولی در متغیر رشد اقتصادی (و سایر متغیرهای اقتصاد ایران مانند رشد بخش صنعت و ...) آغاز شده است.

در پایان سال ۱۳۹۴، تولید ناخالص داخلی سرانه در ایران همچنان به سطح این متغیر در سال ۱۳۸۶ نرسیده و با ملاحظه رشد اقتصادی ۸/۹ درصدی برای سال ۱۳۹۵ می‌توان عنوان کرد که در پایان سال ۱۳۹۵، تولید ناخالص داخلی سرانه از سطح این مقدار برای سال ۱۳۸۶ بیشتر شده و به سطح سال ۱۳۸۹ رسیده است.

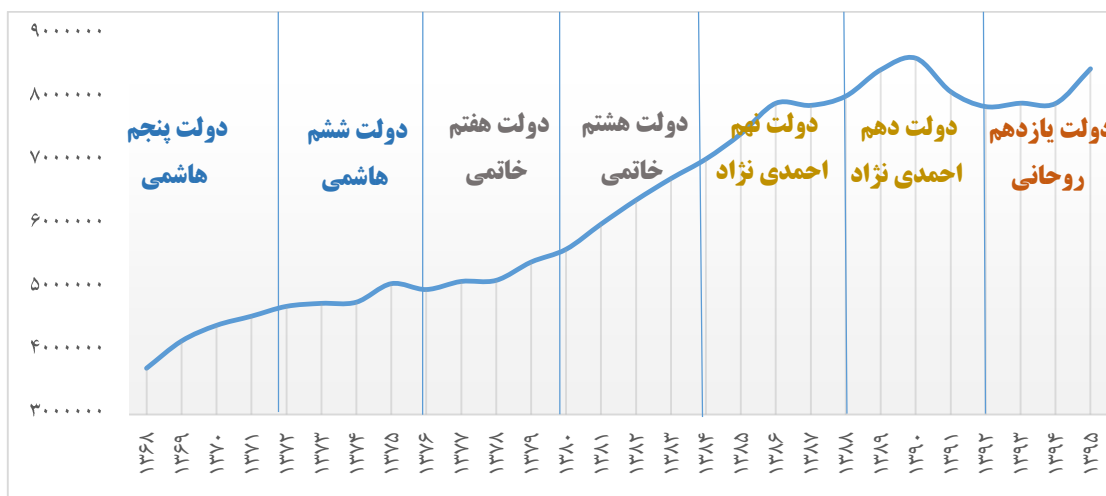
مأخذ: مرکز آمار ایران.

توضیح: نرخ رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵ براساس برآورد مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۸/۹ درصد است. اعداد، نشان‌دهنده متوسط نرخ رشد طی دوره است. خط صاف نارنجی رنگ، میانگین را نشان می‌دهد.

در صورت تداوم روند رشد اقتصادی رخ داده شده در سال ۱۳۹۵ و به‌ویژه رشد بخش‌های مختلف اقتصادی مانند ساختمان و مسکن در سال ۱۳۹۶، شاید بتوان سال ۱۳۹۵ را سال پایانی سرانگیزی اقتصاد ایران در این مقطع دانست.

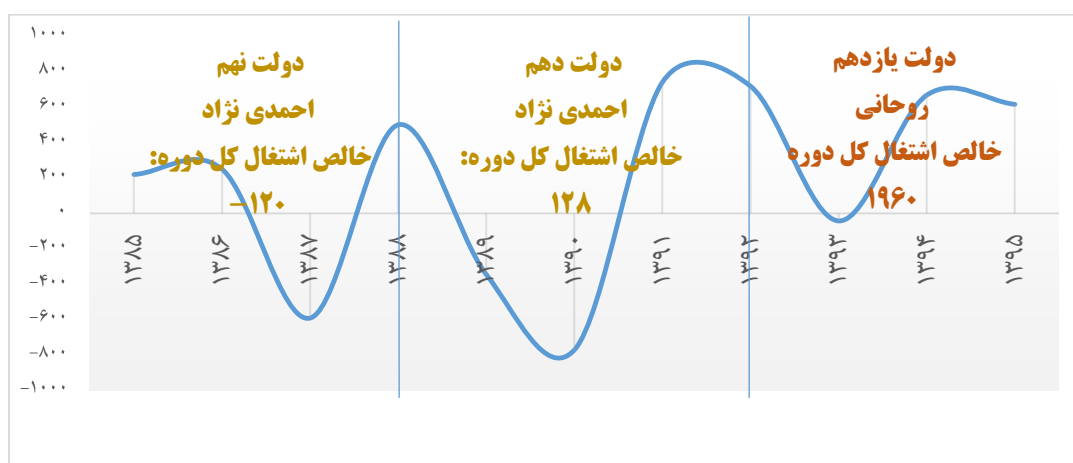
نمودار ۲. تولید ناخالص داخلی سرانه به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ (ریال)

مآخذ: داده‌های تولید ناخالص داخلی مرکز آمار و جمعیت ایران بانک مرکزی است.

علاوه بر مقدار رشد اقتصادی، کیفیت رشد اقتصادی نیز از مواردی است که باید مورد توجه قرار گیرد. یکی از شاخص‌هایی که در بررسی کیفیت رشد اقتصادی مورد استفاده قرار می‌گیرد، میزان اشتغال ایجاد شده همراه با رشد اقتصادی است. در حالت معمول رشد اقتصادی باید همراه با ایجاد شغل باشد، اما در برخی موارد (به خصوص در کشورهایی که دارای منبع طبیعی هستند) رشد بدون اشتغال نیز مشاهده شده که موجب بی‌کیفیت شدن رشد اقتصادی می‌شود. بررسی میزان اشتغال ایجاد شده از سال ۱۳۸۵ به بعد (از زمانی که داده‌های مربوطه موجود است) نشان می‌دهد که رشد اقتصادی طی دوره ۱۳۸۷ تا پایان ۱۳۹۳ را می‌توان رشد غیراشتغال‌زا نامید.

نمودار ۳. تعداد شغل ایجاد شده^۱ (هزار نفر)

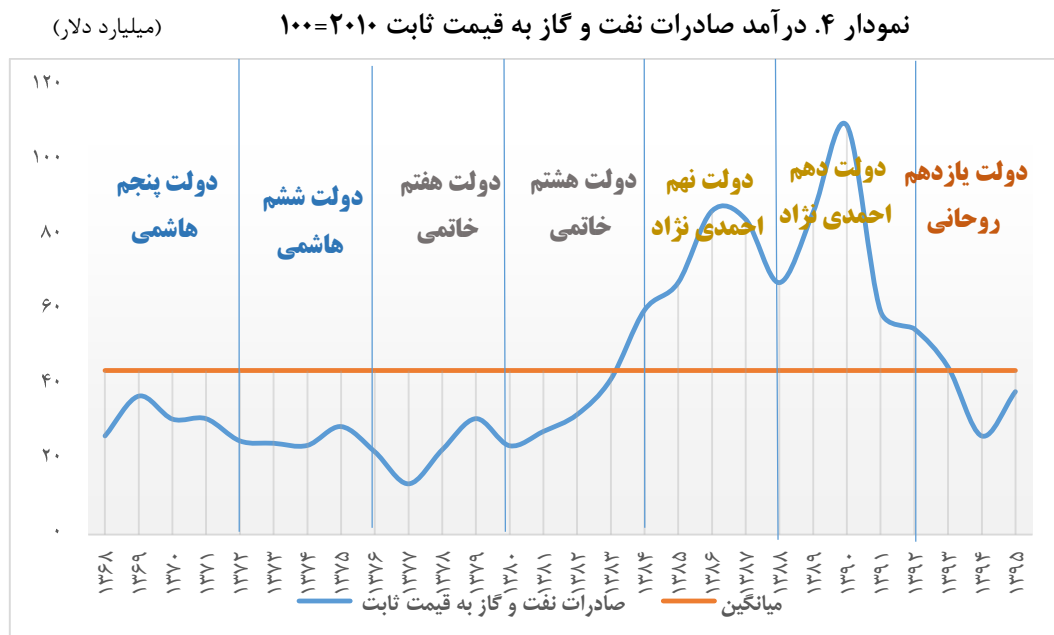
مآخذ: مرکز آمار (تعداد شغل ایجاد شده از کسر تعداد شاغلین جمعیت ۱۰ سال به بالا در هر سال محاسبه شده است).

۱. تعداد شاغلین سال ۱۳۹۱ براساس داده‌های جدید مرکز آمار (ناشی از تغییر وزن براساس سرشماری سال ۱۳۹۰) نسبت به گزارش ویرایش اول به‌روزرسانی شده است.

۲. صادرات نفت و گاز

اقتصاد ایران طی نیم‌قرن اخیر (چه در بخش درآمدهای ارزی و چه منابع بودجه عمومی دولت) وابستگی بالایی به درآمدهای ناشی از صادرات نفت پیدا کرده است. در نمودار ۴ خط افقی؛ میانگین صادرات نفت و گاز طی دوره مورد بررسی را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که میزان دلاری صادرات نفت و گاز به نحو قابل توجهی در دولت‌های نهم و دهم بیش از دولت‌های قبل و بعد از آن است.

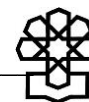
چنانچه در نمودار ۵ مشاهده می‌کنید، همواره نرخ رشد اقتصادی ایران متأثر از درآمد نفت و گاز بوده است. به عبارت دیگر در زمان‌های افزایش درآمدهای نفت و گاز رشد هم افزایش یافته است. با این حال نسبت این دو متغیر در دولت‌های مختلف متفاوت بوده است به نحوی که در دولت پنجم میزان صادرات نفت و گاز برای ایجاد هر درصد رشد اقتصادی ۴/۱۸ میلیارد دلار و در دولت دهم ۶۷/۱۷ میلیارد دلار بوده است. در دولت یازدهم این میزان ۱۳/۹۹ میلیارد دلار بوده است.

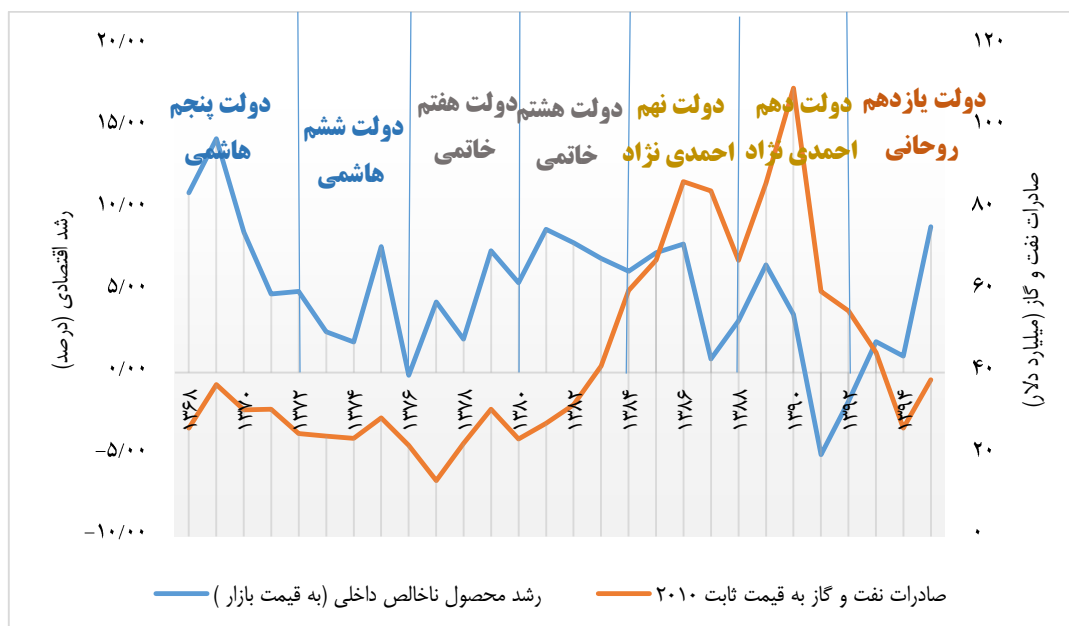
مأخذ: داده‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۴ از بانک مرکزی و برای سال ۱۳۹۵، میزان صادرات نفت و گاز ۶ ماهه گزارش شده توسط بانک مرکزی دو برابر شده است.

توضیحات: منظور از صادرات نفت و گاز بدون احتساب میعانات گازی است.

ارقام به واسطه شاخص قیمت کشورهای OECD به قیمت ثابت تعدیل شده‌اند. خط صاف نارنجی رنگ، میانگین را نشان می‌دهد.

نمودار ۵. نرخ رشد اقتصادی و صادرات نفت و گاز (میلیارد دلار به قیمت ثابت ۲۰۱۰)

مأخذ: همان.

توضیح: منظور از صادرات نفت و گاز بدون احتساب میعانات گازی است. ارقام به واسطه شاخص قیمت کشورهای OECD به قیمت ثابت تعدیل شده‌اند.

داده‌های رشد اقتصادی از مرکز آمار استفاده شده و نرخ رشد اقتصادی برای سال ۱۳۹۵ براساس برآورد مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی است. نمودار ۵ نرخ رشد اقتصادی در هریک از دولت‌ها را به همراه صادرات نفت و گاز نشان می‌دهد. در بین دولت‌های پنجم تا یازدهم بهترین عملکرد به لحاظ بهره‌برداری از منابع نفتی در جهت رشد اقتصادی را به ترتیب دولت‌های پنجم، هشتم و هفتم داشته‌اند. هر چند رشد اقتصادی بالای سال ۱۳۶۸ که ناشی از رشد منفی قابل توجه در سال ۱۳۶۷ بوده عامل اصلی بهبود عملکرد دولت پنجم محسوب می‌شود.

جدول ۱. مقدار صادرات نفت به ازای هر درصد رشد اقتصادی (میلیارد دلار به ازای هر درصد رشد)

دولت	میزان صادرات نفت و گاز (به قیمت ثابت ۲۰۱۰) به ازای هر درصد نرخ رشد اقتصادی (میلیارد دلار به ازای هر درصد رشد)
پنجم	۴/۱۸
ششم	۸/۲۴
هفتم	۶/۲۵
هشتم	۴/۹۰
نهم	۱۷/۸۷
دهم	۶۷/۱۷
یازدهم	۱۳/۹۹

مآخذ: نرخ رشد اقتصادی مرکز آمار و صادرات نفت و گاز بانک مرکزی.

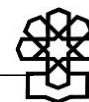
توضیحات: صادرات نفت و گاز بدون احتساب میعانات گازی بوده و براساس شاخص قیمت کشورهای OECD به قیمت ثابت سال ۲۰۱۰ محاسبه شده است.

صادرات نفت و گاز سال ۱۳۹۵، با دو برابر کردن میزان صادرات ۶ ماهه محاسبه شده است.

براساس جدول فوق، کمترین بازده منابع ناشی از صادرات نفت و گاز در دولت دهم صورت گرفته است. رشد منفی شدید اقتصادی در سال ۱۳۹۲ موجب افزایش این مقدار در سال ۱۳۹۳ و رشد بالای اقتصادی سال ۱۳۶۸ نیز موجب کاهش برای دولت پنجم شده است.

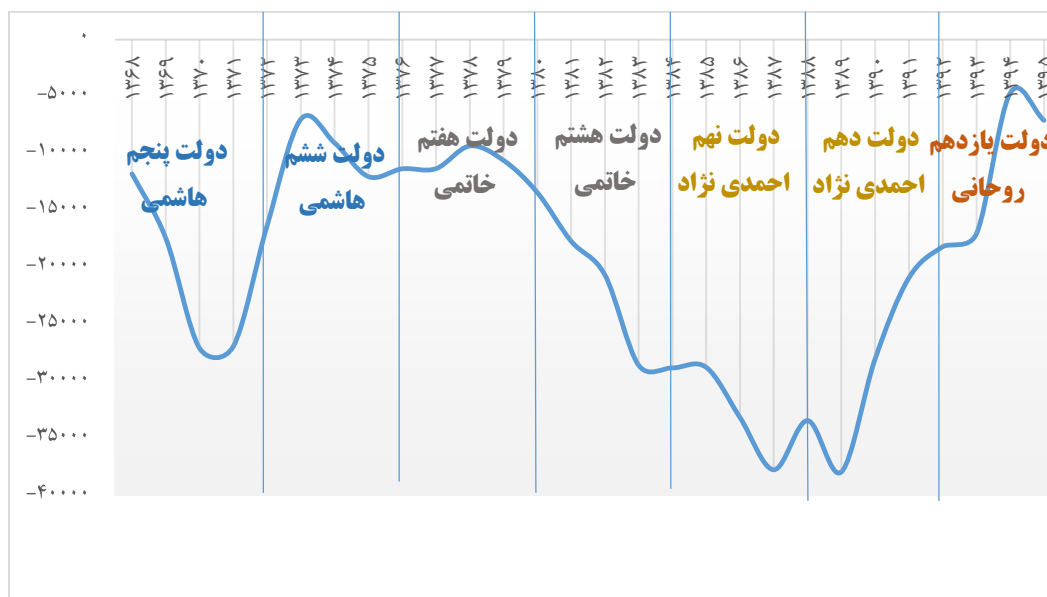
۳. تراز حساب جاری

عملکرد تراز حساب جاری (بدون نفت) به‌عنوان متغیر بیانگر توازن در حوزه تجارت خارجی نشان می‌دهد طی سه دهه اخیر هیچ‌گاه کسری تراز جاری کشور کمتر از ۵ میلیارد دلار نبوده است (بهترین عملکرد متعلق به سال ۱۳۹۴). درخصوص ادعای صفر شدن تراز جاری در سال ۱۳۹۵، تنها با لحاظ کردن میعانات گازی به‌عنوان جزء صادرات غیرنفتی است که نمودار ۶ بیانگر افزایش مستمر کسری تراز جاری طی دهه ۱۳۸۰ بوده است (غیر از سال ۱۳۸۸). در نتیجه بهترین دوره عملکرد متعلق به سال‌های میانی دهه ۱۳۷۰ و دولت ششم و هفتم بوده و پایین‌ترین عملکرد مربوط دولت‌های نهم و دهم است. این روند بیانگر نامتوازن شدن رابطه، مقارن با افزایش درآمدهای نفتی است. چنان‌که از سال ۱۳۹۱ با کاهش درآمدهای نفتی و افزایش نرخ ارز، کسری تراز جاری کشور نیز بهبود یافت.

(میلیون دلار)

نمودار ۶. تراز جاری

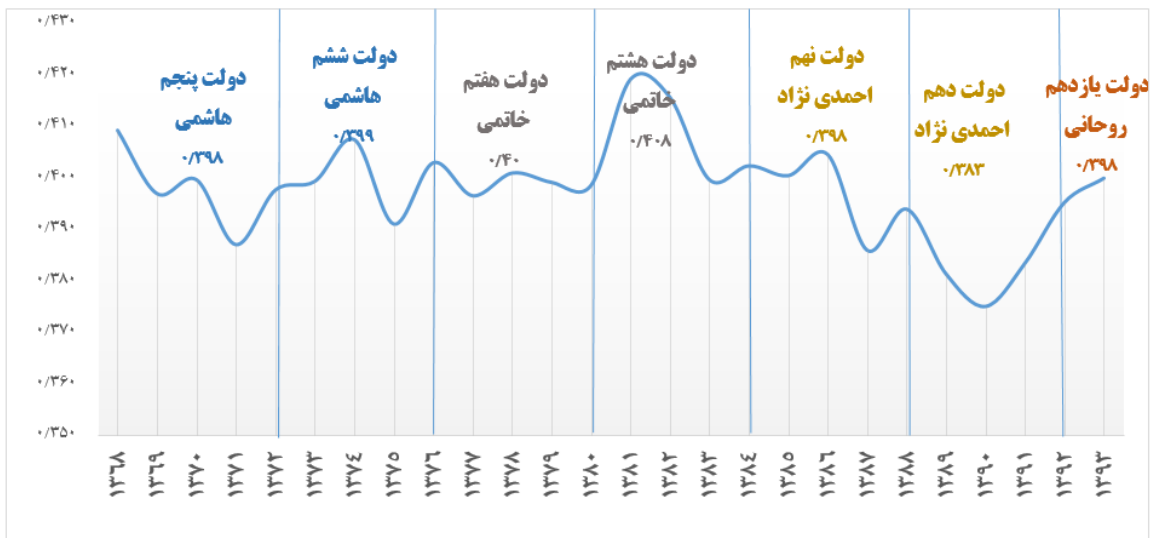

مأخذ: بانک داده‌های اقتصادی بانک مرکزی.

۴. نابرابری (ضریب جینی)

ضریب جینی متغیری است که وضعیت نابرابری درآمدی را نشان می‌دهد و هر چه بالاتر باشد، وضعیت نابرابری بدتر است. میانگین این متغیر برای دولت‌های یازدهم، نهم، ششم و پنجم تقریباً شبیه به هم بوده است. کمترین دوره برای نابرابری برحسب ضریب جینی در دولت دهم بوده و بالاترین آن برای دولت هشتم است. کاهش ضریب جینی در دولت دهم از سال ۱۳۸۶ رخ داده و بجز یک مورد افزایش در سال ۱۳۸۸، تا سال ۱۳۹۰ روند کاهشی داشته است. کاهش شدید ضریب جینی طی سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ تا حدود زیادی متأثر از اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها و توزیع یکسان یارانه نقدی به خانوارهای ایرانی بوده است. از آن جهت که یارانه پرداختی به همه گروه‌های درآمدی یکسان بوده، این یارانه وضعیت دهک‌های پایین درآمدی را نسبت به دهک‌های بالاتر بیشتر بهبود داده، زیرا سهم بالایی از درآمدها را آنها داشته و در نتیجه هزینه‌های این دهک به یکباره افزایش قابل ملاحظه داشته است. با افزایش تورم ناشی از آثار این بهبود در وضعیت توزیع درآمد به مرور زمان از بین رفته است.

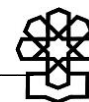
نمودار ۷. ضریب جینی

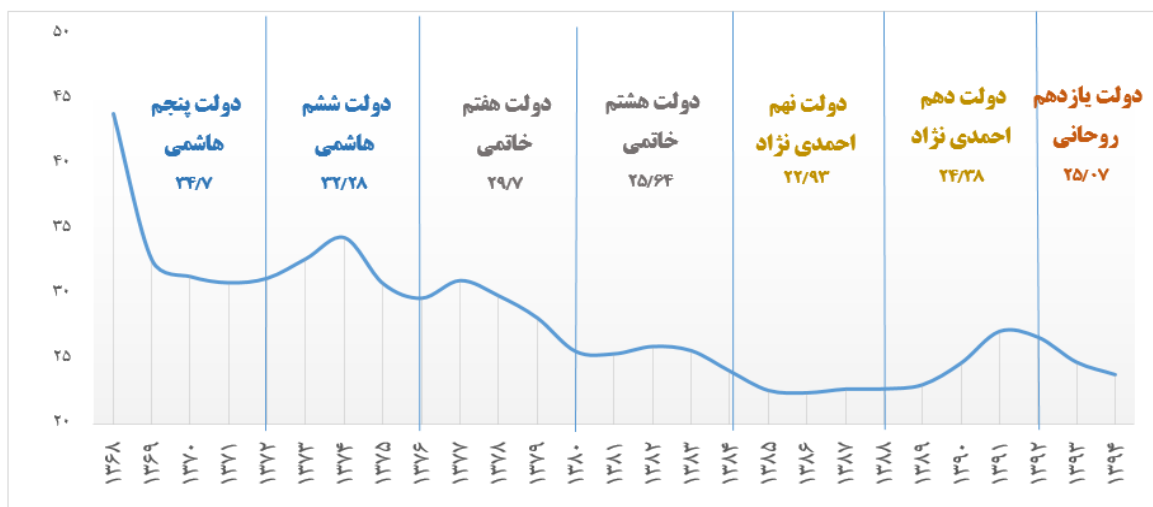
مأخذ: بانک مرکزی (اعداد روی نمودار متوسط دوره را نشان می‌دهد- برای دولت یازدهم میانگین سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ است).

۵. رفاه خانوارها

نسبت هزینه خوراکی به کل هزینه خانوار یکی از شاخص‌های مورد استفاده برای رفاه خانوار است که کاهش آن بیانگر بهبود سطح رفاهی خانوار محسوب می‌شود. این نسبت از اواسط دولت ششم روند کاهشی داشته و در سال ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ به کمترین میزان خود رسیده است. پس از این دو سال مجدداً رو به افزایش گذاشته و با وجود بهبود ضریب جینی از سال ۱۳۸۶ به بعد، رفاه خانوار نسبت به سال‌های قبل به شدت کاهش یافته است. تنها در دولت دهم وضعیت رفاهی خانوار در انتهای دوره بدتر از ابتدای دوره بوده و در سایر دولت‌ها این روند کاهشی حفظ شده است.

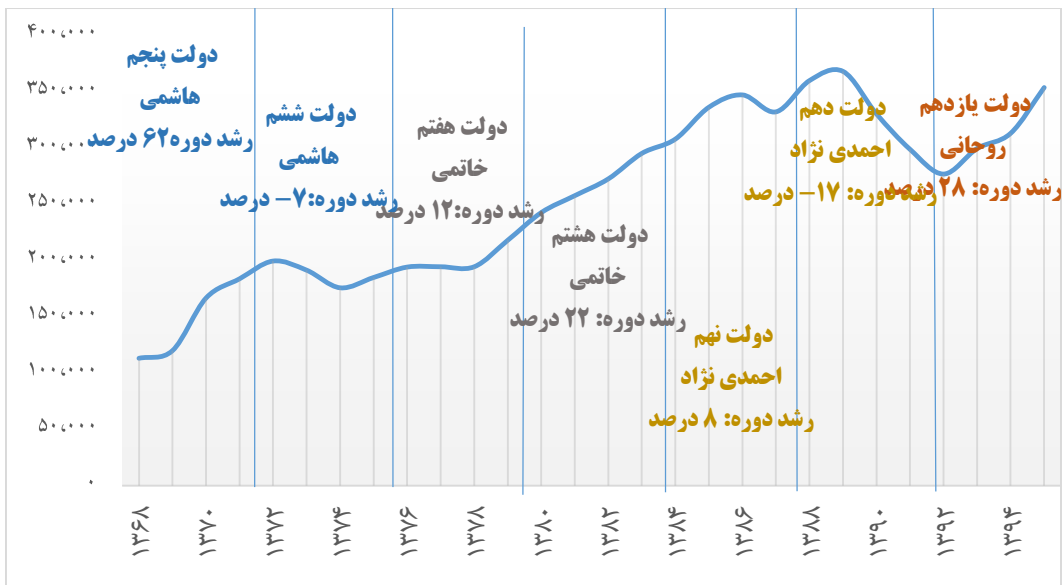
نمودار ۸. نسبت هزینه خوراکی به کل هزینه خانوار شهری (درصد)

مأخذ: مرکز آمار (اعداد روی نمودار متوسط دوره را نشان می‌دهد).

روندها حاکی از آن است که بجز دولت پنجم که در آن تغییرات زیادی بر روی شاخص رفاه خانوار رخ داده، شاخص هزینه خوراکی به کل هزینه خانوار از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۹ مستمراً روند بهبود را نشان می‌دهد، اما درصد تغییرات طی یک دوره چهارساله، قابل توجه نبوده است. همچنین شاخص حداقل دستمزد حقیقی در طول زمان روند افزایشی داشته که تورم از مؤلفه‌های اساسی در تعیین حداقل دستمزد است. بیشترین رشد دستمزد حقیقی در دولت پنجم و کمترین آن در دولت دهم رخ داده است. به‌طور معمول در دوره اول دولت‌ها رشد دستمزد حقیقی رخ داده و در دوره بعد به دلیل سیاست‌های انبساطی تورم افزایش یافته و دستمزد حقیقی کاهش می‌یابد. در دولت‌های پنجم و ششم و همچنین نهم و دهم این موضوع به خوبی نشان داده شده است. در دولت دهم بیشترین کاهش در رشد دستمزد حقیقی مشاهده می‌شود و سال ۱۳۸۹ (سالی که بهبود قابل توجه توزیع درآمد به‌علت اعطای یارانه نقدی مشاهده می‌شود) نقطه آغاز کاهش شدید در رشد دستمزد حقیقی است. دولت هفتم و هشتم تنها دولت‌هایی هستند که دو دوره پشت سر هم (در یک دوره هشت‌ساله ریاست‌جمهوری) دستمزد حقیقی در آن رشد داشته است.

نمودار ۹. حداقل دستمزد حقیقی به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ (تومان)

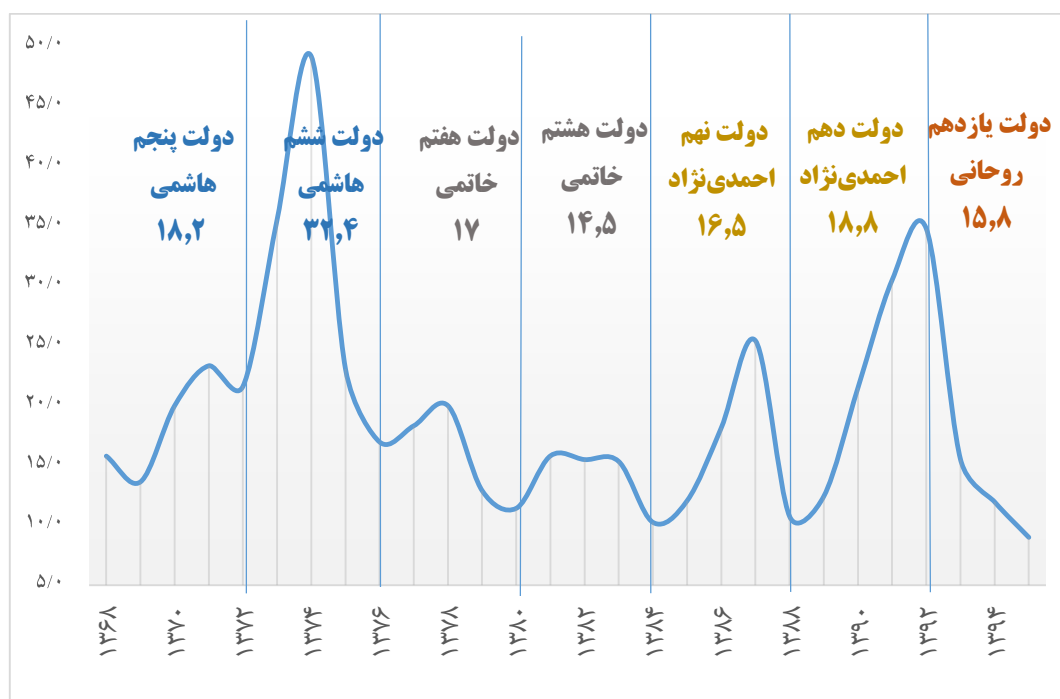
مأخذ: همان.

۶. تورم

یکی از معیارهای رایج برای قضاوت در خصوص حفظ رفاه و قدرت ثبات‌آفرینی دولت‌ها در عرصه اقتصاد، تورم و نوسانات تورم است که روند تغییر تورم در اقتصاد ایران طی چهار دولت پس از جنگ تحمیلی در نمودار ۱۰ آمده است.

نمودار ۱۰. نرخ تورم (درصد)

مأخذ: همان.

بالاترین تورم ایران در سال ۱۳۷۴ و پس از آن در سال ۱۳۹۱ نمایان شده است. معمولاً سیاست‌های بلندپروازانه دولت‌ها در دور اول منجر به افزایش تورم در دور دوم می‌شود. این موضوع برای دولت‌های پنجم و ششم و همچنین نهم و دهم ملاحظه می‌شود. دولت‌های هشتم و هفتم تنها دولت‌هایی هستند که نرخ تورم در دور دوم دولت (در یک دوره هشت‌ساله ریاست جمهوری) نسبت به دور اول کاهش یافته است.

ب) تحلیل عملکرد اقتصاد کلان ایران

واقعیات آشکار شده از خلال روندهای فوق به شرح زیر است:

۱. نرخ‌های رشد بالا، بیش از هر چیز مرهون درآمدهای نفتی بوده است که این دلیل کافی برای شکنندگی اقتصاد ایران محسوب می‌شود. بی‌ثبات ماندن نرخ‌های رشد، در اقتصاد ایران بسیار مشهود است هرچند دامنه نوسان عمدتاً بین ۳/۵ تا ۵/۵ می‌باشد. به نظر می‌رسد فراتر رفتن از این دامنه (جز در سال‌های استثنا) و ثبات آن حتی برای یک دوره چهارساله نیازمند اصلاحات ساختاری است.
۲. کسری تراز جاری کشور (بدون نفت) نیز ارتباط روشنی با صادرات نفتی دارد و در صورت افزایش درآمدهای صادرات نفت، باید منتظر افزایش کسری تراز جاری (بدون نفت) و وخامت توازن

خارجی نیز بود. مدیریت واردات و تراز جاری به نحوی که در سال‌های پیش رو با افزایش صادرات نفتی، به کسری تراز منجر نشود، با حفظ سیاست‌های پیشین بخش تجاری ممکن نیست.

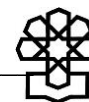
۳. جنس رشد اقتصادی کشور طی دهه اخیر اشتغال‌زایی کمی داشته و تحت تأثیر افزایش درآمدهای نفتی، بهبود نیافته و در سال‌های تحریم نفتی هم، لزوماً کاهش را تجربه نکرده است. نوسان اشتغال‌زایی عمدتاً منشأ سیاست‌گذاری داخلی دارد اما هیچ‌گاه روند باثباتی را تجربه نکرده است. به بیان دیگر سیاست‌های تحریک موقت اشتغال، تنها در یک یا دو سال سقف‌های تجربه شده (۶۰۰ هزار شغل) را لمس کرده و مجدد اقتصاد ایران به پایین‌تر از متوسط عملکرد اشتغال‌زایی خود بازگشته است. به‌نظر می‌رسد روند باثبات در ایجاد شغل بالاتر از سقف مذکور نیازمند اصلاح سیاست‌های بازار کار است. علاوه بر شرایط کلان کشور به‌خصوص از منظر ثبات اقتصادی و محیط کسب‌وکار، عامل مهم در اشتغال‌زایی وجود هماهنگی عملیاتی میان نهادهای مختلف مؤثر در اشتغال‌زایی شامل سیستم‌های بانکی، آموزشی، تأمین اجتماعی، اجرایی و... است که به‌نظر می‌رسد تحول در آنها زمانبر است.

۴. شاخص نابرابری جزء معدود شاخص‌هایی است که با رشد یا درآمد نفت همگرایی زیادی نداشته و بیشتر متأثر از سیاست‌های اقتصادی دولت‌ها و مسئله تورم، نوسان داشته است. دولت‌هایی که همزمان با اعمال سیاست‌های بازتوزیعی غیرشتابزده، توان کنترل تورم را داشته‌اند، توانسته‌اند برای کل دوره دولت، روند کاهش نابرابری را تثبیت کنند. با توجه به تغییرات بطئی در این شاخص، پایین نگه داشتن تورم و داشتن یک سیاست بازتوزیعی تدریجی، می‌تواند گزینه بهتری باشد.

۵. تورم (به استثنای سال ۱۳۹۱ که بیشتر ناشی از جهش ارز در شوک تحریم بود) یکی از مهمترین شاخص‌هایی است که عملکردهای بخش‌های مختلف اقتصاد ایران را متأثر می‌کند. گذشته از بالا بودن متوسط تورم نسبت به سایر اقتصادها، بی‌ثباتی نرخ تورم در ایران، یکی از بیماری‌های مزمن محسوب می‌شود. بلندپروازی سیاستی همزمان با عدم انضباط مالی، همواره با ۲ یا ۳ سال فاصله به تورم‌های بالا منجر شده است.

۶. اگر دو قله تورمی (۱۳۷۴ و همچنین ۱۳۹۱-۱۳۹۲) را نادیده بگیریم روند شاخص رفاه خانوار (سهام هزینه‌های خوراکی از کل) همواره و با کندی بهبود یافته است، این موضوع تقریباً در مورد شاخص حداقل دستمزد واقعی نیز صادق است.

چنان‌که در نکات فوق گفته شد، خارج شدن از دامنه متعارف شاخص‌های اقتصاد ایران و حفظ ثبات رشد (ولو برای یک دوره چهارساله)، کاری دشوار و کم سابقه در تجربه دولت‌های چهارگانه پس از جنگ تحمیلی محسوب می‌شود. چنین تغییری در عملکردها منوط به شرایطی است که بتواند عملکرد اقتصاد ایران را به نحو چشمگیری ارتقا بخشد. جز مسیر اصلاحات ساختاری، امکان خروج معجزه‌آمیز از وضعیت کنونی نهادی و سیاستی اقتصاد ایران وجود ندارد.

- چنانچه در گزارش‌های پیشین این مرکز نیز تصریح شده بود، فهرست اصلاحات اقتصادی پیشنهادی برای ارتقای عملکرد اقتصاد کلان ایران به شرح زیر است:
- اصلاح قوانین پایه‌ای در حوزه نظام بانکی مانند قانون پولی و بانکی، بانک مرکزی و بانکداری بدون ربا و همچنین در حوزه نظام مالی مانند قانون برنامه و بودجه و قانون محاسبات عمومی در دستور کار دولت قرار گیرد. در اصلاح این قوانین باید مواردی از قبیل هدایت سیاست‌های مالی در چارچوب میان‌مدت و مدیریت مؤثر و هدفمند درآمدها، هزینه‌ها و بدهی‌ها با صراحت، شفافیت و جامعیت و وحدت مورد تأکید قرار گیرد.
 - اجرای احکام قانونی موجود و مصوب در حوزه شفافیت، دسترسی آزاد به اطلاعات و مبارزه با مفاسد اقتصادی.
 - اصلاح مدیریت بازار انرژی در کشور با هدف مدیریت کارآیی معادل مصرف روزانه نزدیک به ۵ میلیون بشکه نفت خام در داخل کشور.
 - تراکم‌زدایی و در موارد لازم تمرکززدایی در اداره امور بخش عمومی با هدف تقویت مسئولیت‌پذیری و جلب مشارکت عموم مردم به منظور تجهیز و تخصیص منابع جهت اجرای مأموریت‌های قانونی دولت با استفاده حداکثری از ظرفیت‌های محلی و منطقه‌ای و تقویت مدیریت شهری.
 - تهیه اسناد ملی در حوزه‌های آب، انرژی، صنعت و معدن و... و استفاده حداکثری از ظرفیت نهادها، بنیادها، قرارگاه‌ها، شهرداری‌ها و صندوق‌ها و بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری خارجی برای دستیابی به اهداف کشور در این حوزه‌ها.
 - جمع‌آوری همه منابع حمایتی (اعم از منابع عمومی و منابع در اختیار نهادها و مؤسسه‌های عمومی غیردولتی)، تعریف جامعه هدف و انواع حمایت‌های لازم درباره هریک از آنها.
 - نظارت دقیق بر اجرای ماده (۷) برنامه ششم و کنترل میزان استفاده از منابع حاصل از صادرات نفت و کنترل هزینه‌های دولت در سقف جدول ۴ برنامه ششم و نظارت دقیق بر اجرای ماده (۸) برنامه ششم جهت کنترل بدهی‌های دولت.
 - تدوین و اجماع‌رسانی در خصوص سیاست حمایتی کشور از رشته فعالیت‌های محدود (تعیین‌کننده سیاست صنعتی و تجاری) و تلاش برای همگرا ساختن حمایت‌های غیرهدفمند، غیرمشروط و غیرشفاف کنونی در قوانین و مقررات به‌عنوان جزء مکمل تسهیل محیط کسب‌وکار در بسته حمایت از تولید.

پیوست

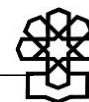
داده‌های آماری مورد استفاده در گزارش

جدول ۱. تولید ناخالص داخلی سرانه

سال	محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار) - میلیارد ریال - به قیمت ثابت ۱۳۷۶	جمعیت (هزار نفر)	تولید ناخالص داخلی سرانه (ریال)
۱۳۶۸	۱۹۸,۴۲۱	۵۳۱۸۷	۳۷۳,۶۳۲
۱۳۶۹	۲۲۶,۷۲۷	۵۴۴۹۶	۴۱۶,۴۳۵
۱۳۷۰	۲۴۶,۱۵۴	۵۵۸۳۷	۴۴۰,۸۴۳
۱۳۷۱	۲۵۷,۹۴۵	۵۶۶۵۶	۴۵۵,۲۸۲
۱۳۷۲	۲۷۰,۶۹۲	۵۷۴۸۸	۴۷۰,۸۶۳
۱۳۷۳	۲۷۷,۴۵۱	۵۸۳۳۱	۴۷۵,۶۴۹
۱۳۷۴	۲۸۲,۶۱۳	۵۹۱۸۷	۴۷۷,۴۹۱
۱۳۷۵	۳۰۴,۳۳۰	۶۰,۰۵۵	۵۰۶,۷۵۲
۱۳۷۶	۳۰۳,۸۳۴	۶۱,۰۷۰	۴۹۷,۵۱۸
۱۳۷۷	۳۱۶,۹۰۷	۶۲,۱۰۳	۵۱۰,۲۹۲
۱۳۷۸	۳۲۳,۳۴۷	۶۳,۱۵۲	۵۱۲,۱۴۴
۱۳۷۹	۳۴۷,۳۷۵	۶۴,۲۱۹	۵۴۰,۹۲۲
۱۳۸۰	۳۶۶,۴۱۰	۶۵,۳۰۱	۵۶۱,۱۰۹
۱۳۸۱	۳۹۸,۴۵۴	۶۶,۳۰۰	۶۰۰,۹۸۸
۱۳۸۲	۴۳۰,۰۰۴	۶۷,۳۱۵	۶۳۸,۷۹۳
۱۳۸۳	۴۵۹,۹۱۷	۶۸,۳۴۵	۶۷۲,۹۳۴
۱۳۸۴	۴۸۸,۳۷۶	۶۹,۳۹۰	۷۰۳,۸۱۲
۱۳۸۵	۵۲۴,۱۴۷	۷۰,۴۹۶	۷۴۳,۵۱۳
۱۳۸۶	۵۶۵,۲۴۲	۷۱,۳۶۶	۷۹۲,۳۰۳
۱۳۸۷	۵۶۹,۹۱۰	۷۲,۲۶۶	۷۸۸,۲۵۷
۱۳۸۸	۵۸۷,۸۹۷	۷۳,۱۹۶	۸۰۳,۱۷۶
۱۳۸۹	۶۲۶,۵۳۱	۷۴,۱۵۷	۸۴۴,۸۶۶
۱۳۹۰	۶۴۸,۷۴۱	۷۵,۱۴۹	۸۶۳,۲۶۵
۱۳۹۱	۶۱۶,۱۵۴	۷۶,۰۳۸	۸۱۰,۳۲۳
۱۳۹۲	۶۰۵,۳۱۱	۷۶,۹۴۲	۷۸۶,۷۱۰
۱۳۹۳	۶۱۶,۶۷۹	۷۷,۸۵۶	۷۹۲,۰۷۶
۱۳۹۴	۶۲۱,۲۴۴	۷۸,۴۷۵	۷۹۱,۶۳۵
۱۳۹۵	۶۷۶,۵۳۴	۷۹,۹۲۶	۸۴۶,۴۸۱

مأخذ: مرکز آمار (تولید ناخالص داخلی) و بانک مرکزی (جمعیت).

توضیح: تولید ناخالص داخلی سال ۱۳۹۵ براساس برآورد نرخ رشد ۸/۹ درصدی برای این سال توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی محاسبه شده است.

جدول ۲. رشد تولید ناخالص داخلی

سال	رشد اقتصادی طی دوره چهار ساله (درصد)	رشد محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	میانگین نرخ رشد چهار ساله
۱۳۶۸	۳۰	۱۰/۹۷	۹/۶۵
۱۳۶۹		۱۴/۲۷	
۱۳۷۰		۸/۵۷	
۱۳۷۱		۴/۷۹	
۱۳۷۲	۱۲	۴/۹۴	۴/۲۵
۱۳۷۳		۲/۵۰	
۱۳۷۴		۱/۸۶	
۱۳۷۵		۷/۶۸	
۱۳۷۶	۱۴	-۰/۱۶	۳/۴۰
۱۳۷۷		۴/۳۰	
۱۳۷۸		۲/۰۳	
۱۳۷۹		۷/۴۳	
۱۳۸۰	۲۶	۵/۴۸	۷/۲۷
۱۳۸۱		۸/۷۵	
۱۳۸۲		۷/۹۲	
۱۳۸۳		۶/۹۶	
۱۳۸۴	۱۷	۶/۱۹	۵/۵۴
۱۳۸۵		۷/۳۲	
۱۳۸۶		۷/۸۴	
۱۳۸۷		۰/۸۳	
۱۳۸۸	۵	۳/۱۶	۲/۰۶
۱۳۸۹		۶/۵۷	
۱۳۹۰		۳/۵۴	
۱۳۹۱		-۵/۰۲	
۱۳۹۲	۱۲	-۱/۷۶	۲/۵۰
۱۳۹۳		۱/۸۸	
۱۳۹۴		۱/۰۰	
۱۳۹۵		۸/۹۰	

مأخذ: مرکز آمار.

توضیح: نرخ رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵ براساس برآورد مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی است.

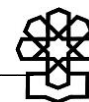
جدول ۳. تعداد شغل ایجاد شده

کل دوره	تعداد شغل ایجاد شده هزار (نفر)	جمعیت شاغلین هزار (نفر)	سال
		۲۰۶۲۰	۱۳۸۴
-۱۲۰	۲۲۰	۲۰۸۴۰	۱۳۸۵
	۲۵۰	۲۱۰۹۰	۱۳۸۶
	-۵۹۰	۲۰۵۰۰/۳۱	۱۳۸۷
۱۲۷/۹۱۵۵	۵۰۰	۲۱۰۰۰/۷	۱۳۸۸
	-۳۴۴	۲۰۶۵۶/۶۹	۱۳۸۹
	-۷۶۹	۱۹۸۸۷/۳	۱۳۹۰
	۷۴۱	۲۰۶۲۸/۲۳	۱۳۹۱
۱۹۵۹/۸۲۷	۷۱۸	۲۱۳۴۶/۱۸	۱۳۹۲
	-۴۲	۲۱۳۰۴/۳	۱۳۹۳
	۶۶۸	۲۱۹۷۲/۰۸	۱۳۹۴
	۶۱۶	۲۲۵۸۸/۰۵	۱۳۹۵

مأخذ: همان.

جدول ۴. صادرات نفت و گاز به قیمت جاری و ثابت (میلیارد دلار)

صادرات نفت و گاز به قیمت ثابت ۲۰۱۰	شاخص قیمت OECD 2010=100	صادرات نفت و گاز (میلیارد دلار)	سال
۲۶/۴۳	۴۵/۴	۱۲	۱۳۶۸
۳۷/۰۷	۴۸/۶	۱۸	۱۳۶۹
۳۰/۹۲	۵۱/۷	۱۶	۱۳۷۰
۳۱/۰۲	۵۴/۵	۱۶/۹	۱۳۷۱
۲۵/۰۹	۵۷/۰	۱۴/۳	۱۳۷۲
۲۴/۴۶	۵۹/۷	۱۴/۶	۱۳۷۳
۲۳/۸۹	۶۳/۲	۱۵/۱	۱۳۷۴
۲۸/۹۲	۶۶/۷	۱۹/۳	۱۳۷۵
۲۲/۱۹	۶۹/۹	۱۵/۵	۱۳۷۶
۱۳/۶۱	۷۲/۷	۹/۹	۱۳۷۷
۲۲/۷۱	۷۵/۳	۱۷/۱	۱۳۷۸
۳۱/۰۴	۷۸/۳	۲۴/۳	۱۳۷۹
۲۳/۸۰	۸۱/۱	۱۹/۳	۱۳۸۰
۲۷/۶۱	۸۳/۳	۲۳	۱۳۸۱
۳۲/۱۲	۸۵/۳	۲۷/۴	۱۳۸۲
۴۱/۵۷	۸۷/۳	۳۶/۳	۱۳۸۳
۶۰/۰۶	۸۹/۶	۵۳/۸	۱۳۸۴

صادرات نفت و گاز به قیمت ثابت ۲۰۱۰	شاخص قیمت OECD 2010=100	صادرات نفت و گاز (میلیارد دلار)	سال
۶۷/۴۳	۹۱/۹	۶۲	۱۳۸۵
۸۶/۵۹	۹۴/۲	۸۱/۶	۱۳۸۶
۸۴/۳۳	۹۷/۷	۸۲/۴	۱۳۸۷
۶۷/۴۱	۹۸/۲	۶۶/۲	۱۳۸۸
۸۶/۲۰	۱۰۰/۰	۸۶/۲	۱۳۸۹
۱۰۹/۴۷	۱۰۲/۹	۱۱۲/۶	۱۳۹۰
۵۹/۸۱	۱۰۵/۲	۶۲/۹	۱۳۹۱
۵۵/۰۶	۱۰۶/۹	۵۸/۸۳۲۰۳	۱۳۹۲
۴۴/۸۷	۱۰۸/۷	۴۸/۷۷۳۸	۱۳۹۳
۲۶/۴۲	۱۰۹/۴	۲۸/۸۸۹	۱۳۹۴
۳۸/۲۶	۱۱۰/۵	۴۲/۲۹۴	۱۳۹۵

مأخذ: بانک مرکزی.

توضیحات: صادرات نفت و گاز بدون احتساب میعانات گازی است.

مقادیر براساس شاخص قیمت کشورهای OECD به قیمت ثابت سال ۲۰۱۰ تبدیل شده است.

جدول ۵. صادرات نفت و گاز به ازای هر درصد رشد اقتصادی

نسبت صادرات نفت و گاز چهار ساله و رشد اقتصادی کل دوره (میلیارد دلار به ازای هر درصد رشد)	رشد اقتصادی طی دوره (درصد)	صادرات نفت و گاز طی دوره چهارساله به قیمت ثابت ۲۰۱۰	صادرات نفت و گاز به قیمت ثابت ۲۰۱۰	سال
۴/۱۸	۳۰	۱۲۵/۴۴	۲۶/۴۳	۱۳۶۸
			۳۷/۰۷	۱۳۶۹
			۳۰/۹۲	۱۳۷۰
			۳۱/۰۲	۱۳۷۱
۸/۲۴	۱۲	۱۰۲/۳۷	۲۵/۰۹	۱۳۷۲
			۲۴/۴۶	۱۳۷۳
			۲۳/۸۹	۱۳۷۴
			۲۸/۹۲	۱۳۷۵
۶/۲۵	۱۴	۸۹/۵۵	۲۲/۱۹	۱۳۷۶
			۱۳/۶۱	۱۳۷۷
			۲۲/۷۱	۱۳۷۸
			۳۱/۰۴	۱۳۷۹
۴/۹۰	۲۶	۱۲۵/۱۱	۲۳/۸۰	۱۳۸۰
			۲۷/۶۱	۱۳۸۱
			۳۲/۱۲	۱۳۸۲
			۴۱/۵۷	۱۳۸۳
۱۷/۸۷	۱۷	۲۹۸/۴۱	۶۰/۰۶	۱۳۸۴

نسبت صادرات نفت و گاز چهار ساله و رشد اقتصادی کل دوره (میلیارد دلار به ازای هر درصد رشد)	رشد اقتصادی طی دوره (درصد)	صادرات نفت و گاز طی دوره چهارساله به قیمت ثابت ۲۰۱۰	صادرات نفت و گاز به قیمت ثابت ۲۰۱۰	سال
			۶۷/۴۳	۱۳۸۵
			۸۶/۵۹	۱۳۸۶
			۸۴/۳۳	۱۳۸۷
۶۷/۱۸	۵	۳۲۲/۸۹	۶۷/۴۱	۱۳۸۸
			۸۶/۲۰	۱۳۸۹
			۱۰۹/۴۷	۱۳۹۰
			۵۹/۸۱	۱۳۹۱
۱۳/۹۹	۱۲	۱۶۴/۶۰	۵۵/۰۶	۱۳۹۲
			۴۴/۸۷	۱۳۹۳
			۲۶/۴۲	۱۳۹۴
			۳۸/۲۶	۱۳۹۵

مأخذ: بانک مرکزی و مرکز آمار.

(میلیون دلار)

جدول ۶. تراز حساب جاری

تراز حساب جاری	ارزش واردات	ارزش صادرات	سال
-۱۱۷۶۳/۱	۱۲۸۰۷	۱۰۴۳/۸۹	۱۳۶۸
-۱۷۴۰۹/۸	۱۸۷۲۲	۱۳۱۲/۱۷	۱۳۶۹
-۲۷۰۵۲/۱	۲۹۶۷۷	۲۶۲۴/۹۳	۱۳۷۰
-۲۶۸۸۲/۳	۲۹۸۷۰	۲۹۸۷/۶۸	۱۳۷۱
-۱۶۲۹۰/۲	۲۰۰۳۷	۳۷۴۶/۸	۱۳۷۲
-۶۹۷۰/۴۵	۱۱۷۹۵	۴۸۲۴/۵۵	۱۳۷۳
-۹۰۶۲/۳۳	۱۲۳۱۳	۳۲۵۰/۶۷	۱۳۷۴
-۱۲۰۱۱/۳	۱۵۱۱۷	۳۱۰۵/۷۱	۱۳۷۵
-۱۱۳۲۰/۴	۱۴۱۹۶	۲۸۷۵/۵۹	۱۳۷۶
-۱۱۳۰۹/۷	۱۴۳۲۳	۳۰۱۳/۳۱	۱۳۷۷
-۹۳۲۱	۱۲۶۸۳	۳۳۶۲	۱۳۷۸
-۱۰۵۸۴/۳	۱۴۳۴۷	۳۷۶۲/۷	۱۳۷۹
-۱۳۴۰۲	۱۷۶۲۶	۴۲۲۴/۰۵	۱۳۸۰
-۱۷۶۶۷	۲۲۲۷۵	۴۶۰۸	۱۳۸۱
-۲۰۶۲۵/۶	۲۶۵۹۷/۸	۵۹۷۲/۲	۱۳۸۲
-۲۸۵۴۱/۳	۳۵۳۸۸/۵۵	۶۸۴۷/۳	۱۳۸۳
-۲۸۷۷۲/۶	۳۹۲۴۷	۱۰۴۷۴/۴	۱۳۸۴
-۲۸۷۲۵/۷	۴۱۷۲۲/۶	۱۲۹۹۶/۹۱	۱۳۸۵
-۳۳۱۲۶/۵	۴۸۴۳۸/۸۲	۱۵۳۱۲/۲۸	۱۳۸۶
-۳۷۷۰۸/۴	۵۶۰۴۲/۰۱	۱۸۳۳۳/۵۸	۱۳۸۷

سال	ارزش صادرات	ارزش واردات	تراز حساب جاری
۱۳۸۸	۲۱۸۹۱/۴۶	۵۵۲۸۶/۹	-۳۳۳۹۵/۴
۱۳۸۹	۲۶۵۵۰/۸۳	۶۴۴۴۹/۸	-۳۷۸۹۹
۱۳۹۰	۳۳۸۱۸/۶۴	۶۱۸۰۸/۱۹	-۲۷۹۸۹/۶
۱۳۹۱	۳۲۵۶۷/۲۴	۵۳۴۵۰/۸۴	-۲۰۸۸۳/۶
۱۳۹۲	۳۱۵۵۲	۴۹۷۰۹	-۱۸۱۵۷
۱۳۹۳	۳۶۵۵۵/۲	۵۳۵۶۹/۴۸	-۱۷۰۱۴/۳
۱۳۹۴	۳۷۷۴۹	۴۲۴۲۹	-۴۶۸۰
۱۳۹۵	۳۶۶۱۰	۴۳۶۸۴	-۷۰۷۴

مأخذ: بانک مرکزی.

جدول ۷. ضریب جینی

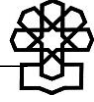
سال	ضریب جینی بانک مرکزی	میانگین ضریب جینی
۱۳۶۸	۰/۴۰۹	۰/۳۹۸
۱۳۶۹	۰/۳۹۷	
۱۳۷۰	۰/۴۰۰	
۱۳۷۱	۰/۳۸۷	
۱۳۷۲	۰/۳۹۸	۰/۳۹۹
۱۳۷۳	۰/۳۹۹	
۱۳۷۴	۰/۴۰۷	
۱۳۷۵	۰/۳۹۱	
۱۳۷۶	۰/۴۰۳	۰/۴۰۰
۱۳۷۷	۰/۳۹۷	
۱۳۷۸	۰/۴۰۱	
۱۳۷۹	۰/۳۹۹	
۱۳۸۰	۰/۳۹۹	۰/۴۰۸
۱۳۸۱	۰/۴۱۹	
۱۳۸۲	۰/۴۱۶	
۱۳۸۳	۰/۴۰۰	
۱۳۸۴	۰/۴۰۲	۰/۳۹۸
۱۳۸۵	۰/۴۰۰	
۱۳۸۶	۰/۴۰۵	
۱۳۸۷	۰/۳۸۶	
۱۳۸۸	۰/۳۹۴	۰/۳۸۳
۱۳۸۹	۰/۳۸۱	
۱۳۹۰	۰/۳۷۵	
۱۳۹۱	۰/۳۸۳	
۱۳۹۲	۰/۳۹۵	۰/۳۹۸
۱۳۹۳	۰/۴۰۰	

مأخذ: همان.

جدول ۸. حداقل دستمزد و رفاه خانوار

سال	حداقل دستمزد اسمی (تومان)	شاخص قیمت (CPI) ۱۰۰=۱۳۹۰	حداقل دستمزد حقیقی (تومان)	رشد دستمزد حقیقی	رفاه (هزینه خوراکی خانوار شهری به کل هزینه - درصد)	میانگین هزینه خوراکی به کل هزینه
۱۳۶۸	۲,۴۹۰	۲/۲	۱۱۳,۱۸۲	۶۲	۴۳/۹۲	۳۴/۶۹۳
۱۳۶۹	۳,۰۰۰	۲/۵	۱۲۰,۰۰۰			
۱۳۷۰	۵,۰۰۱	۳/۰	۱۶۶,۷۰۰			
۱۳۷۱	۶,۸۰۱	۳/۷	۱۸۳,۸۱۱			
۱۳۷۲	۸,۹۸۲	۴/۵	۱۹۹,۶۰۰	-۷	۳۱/۲۳	۳۲/۲۸۱
۱۳۷۳	۱۱,۶۸۲	۶/۱	۱۹۱,۵۰۸			
۱۳۷۴	۱۶,۰۰۰	۹/۱	۱۷۵,۸۲۴			
۱۳۷۵	۲۰,۷۲۱	۱۱/۲	۱۸۵,۰۰۹			
۱۳۷۶	۲۵,۴۴۶	۱۳/۱	۱۹۴,۲۴۴	۱۲	۲۹/۶۸	۲۹/۶۹۳
۱۳۷۷	۳۰,۱۵۳	۱۵/۵	۱۹۴,۵۳۵			
۱۳۷۸	۳۶,۱۸۳	۱۸/۶	۱۹۴,۵۳۲			
۱۳۷۹	۴۵,۸۰۱	۲۱/۰	۲۱۸,۱۰۰			
۱۳۸۰	۵۶,۷۹۰	۲۳/۴	۲۴۲,۶۹۲	۲۲	۲۵/۵۸	۲۵/۶۴۲
۱۳۸۱	۶۹,۸۴۶	۲۷/۱	۲۵۷,۷۳۴			
۱۳۸۲	۸۵,۳۳۸	۳۱/۳	۲۷۲,۶۴۵			
۱۳۸۳	۱۰۶,۶۰۲	۳۶/۱	۲۹۵,۲۹۶			
۱۳۸۴	۱۲۲,۵۹۲	۳۹/۸	۳۰۸,۰۲۰	۸	۲۴/۰۶	۲۲/۹۲۴
۱۳۸۵	۱۵۰,۰۰۰	۴۴/۶	۳۳۶,۳۲۳			
۱۳۸۶	۱۸۳,۰۰۰	۵۲/۷	۳۴۷,۲۴۹			
۱۳۸۷	۲۱۹,۶۰۰	۶۶/۱	۳۳۲,۲۲۴			
۱۳۸۸	۲۶۳,۵۲۰	۷۳/۲	۳۶۰,۰۰۰	-۱۷	۲۲/۶۹	۲۴/۳۷۸
۱۳۸۹	۳۰۳,۰۰۰	۸۲/۳	۳۶۸,۱۶۵			
۱۳۹۰	۳۳۰,۳۰۰	۱۰۰/۰	۳۳۰,۳۰۰			
۱۳۹۱	۳۹۰,۰۰۰	۱۳۰/۵	۲۹۸,۸۵۱			
۱۳۹۲	۴۸۷,۱۲۵	۱۷۵/۹	۲۷۶,۹۳۳	۲۸	۲۶/۶۸	۲۵/۰۷۳
۱۳۹۳	۶۰۸,۹۰۰	۲۰۳/۲	۲۹۹,۶۵۶			
۱۳۹۴	۷۱۲,۴۲۵	۲۲۷/۵	۳۱۳,۱۵۴			
۱۳۹۵	۸۱۲,۱۶۶	۲۲۹/۵	۳۵۳,۸۱۲			

مآخذ: بانک مرکزی و مرکز آمار.

منابع و مأخذ

۱. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۲. مرکز آمار ایران.

شماره مسلسل: ۱۵۳۷۲

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تصویری از عملکرد اقتصاد کلان در دولت‌های مختلف (ویرایش دوم)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد کلان)

تهیه و تدوین کنندگان: سیداحسان خاندوزی، زهرا کاویانی

اظهار نظر کننده: سیدهادی موسوی نیک

ناظر علمی: محمد قاسمی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. رشد اقتصادی

۲. تورم

۳. بیکاری

۴. درآمدهای نفتی

۵. رفاه

۶. نابرابری

۷. تراز جاری

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۲/۱۹